

תוכן עיניינים

1. מבוא..... עמ'2
2. פרק א' –הביולוגיה של תחלואת הנפש..... עמ'3
3. פרק ב'-בין ענישה לטיפול-דילמות משפטיות..... עמ'6
4. פרק ג'-הנחות יסוד נוכח האשפוז בכפייה..... עמ'9
5. פרק ד'-תיקון מס'8..... עמ'10
6. פרק ה'-תיקון מס'9..... עמ'11
7. פרק ו'- אשפוז כפוי למול חוק היסוד כבוד האדם וחירותו..... עמ'15
8. פרק ז'-סוף דבר..... עמ'16
9. ביבלוגריפייה..... עמ'19

מבוא

אין עוררין כי בעשורים האחרונים החל דיון ציבורי רחב על תחלואת הנפש ואשפוז כפוי בפרט. עד לשנת 1991 היה חוק מיושן ועמום אשר לא נתן מענה הולם לנאשמים ו/או מאושפזים אזרחיים בכפייה¹. לפיכך, החלה ביקורת שיפוטית וציבורית אשר הובילה לחוק טיפול בחולי נפש התשנ"א - 1991 {להלן: **החוק החדש**}². המחוקק רצה לעגן בהסדר ברור את תחום תחלואת הנפש הואיל כי החוק המיושן היה עמום ונתון לפרשנות סובייקטיבית רחבה. החוק החדש אפשר מעקב אחר התנהלותם של גורמי הרפואה השונים לרבות זכות לייצוג משפטי של המטופל. יש הסוברים כי ייצוג משפטי איננו ראוי למול הוועדות בכדי לא לייצר תיוג עבריינית. למעלה מכך, כל בר-דעת מבין שאשפוז של אדם כנגד לרצונו מהווה כרסום מהותי בזכויות הפרט וצורם את חוק היסוד להלן חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו התשמ"ב-1992³. עבודת המחקר תעסוק בעיקרה סביב התיקונים אשר נערכו בחוק כמעט 20 שנה לאחר חקיקתו ושאלת המחקר תהא האם התיקונים לחוק עומדים לנוכח המשפט החוקתי. למעלה מכך, העבודה תציג סיטואציות משפטיות שונות הן מהדין הפלילי והאזרחי אשר עדיין אין להם מענה חד משמעי ואף מעוררות דילמות מוסריות ואתיות לנוכח עקרון על כמו שלום הציבור. **פרק א'** – הפרק יעסוק במה היא מחלת נפש, הפרק יבחן האם מדובר במחלה ביולוגית ומה דרכי הטיפול בסוגים שונים של מחלות. זאת ועוד, הפרק ישפוך אור על כמות המאושפזים ושכיחות תחלואת הנפש בישראל. **פרק ב'** – הפרק במהותו יבחן האם יש צורך בענישה לנוכח אדם אשר לקה בנפשו וכיום הבריא ממחלתו, ראוי לציין כי בנוסף האמור לעיל ילווה את הקורא בפרקים הבאים. **פרק ג'** – הפרק יעסוק בהנחות יסוד בגין אשפוז בכפייה, אשר חלקן מוטעת לדעת גורמי רפואה בכירים. **פרק ד'** – הפרק יידון בתיקון מס' 8 לחוק והשינוי המהותי אשר נלווה אליו לרבות השוואה למדינות זרות⁴. **פרק ה'** – הפרק יעסוק בתיקון מס' 9, בפרק יפורט מדוע נדרש התיקון, לא זאת אף זאת, הפרק ידון בדילמות אתיות ומשפטיות אשר עמדו לפתחו של בית המשפט ללא הכרעה חד משמעית. בנוסף הפרק יציג סיפורי מקרה המציגים באופן חד משמעי את הדילמות וההשלכות העתידיות של התיקון⁵. **פרק ו'** – הפרק יידון בחוק הטיפול בחולי נפש התשל"א - 1991 למול חוק כבוד האדם וחירותו. הפרק יבחן האם החוק בכלל והאשפוז הכפוי בפרט עומד בתנאים של פסקת ההגבלה או שמא מכרסם בחוק היסוד. **פרק ז'** – סוף דבר, המחבר יביע את דעתו הסובייקטיבית נוכח השאלה המשפטית.

¹ חוק הטיפול בחולי נפש, התשט"ו-1956

² חוק טיפול בחולי נפש, התשל"א-1991.

³ חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו התשמ"ב-1992.

⁴ חוק טיפול בחולי נפש (תיקון מס' 8), השתע"ד-2014

⁵ חוק טיפול בחולי נפש (תיקון מס' 9), השתע"ו-2016

פרק א'

הביולוגיה של תחלואת הנפש

ידוע מזה שנים רבות כי הפרעות פסיכיאטריות הינן תורשתיות ועוברת בין הדורות. מחקרים בנושא החלו כבר בשנות ה-60 וה-70 של המאה ה-20. הואיל וכך אותם המחקרים לקחו את ילדהם של הורים הסובלים מסכיזופרניה ואלו נמסרו לאימוץ. אצל אותם ילדים הופיעה הסכיזופרניה בשיעור גבוהה מהממוצע חרף זאת כי ההורים הביולוגים לא היו מעורבים בגידולם וחינוכם⁶. לא כל שכן, במידה ואכן ישנו בסיס ביולוגי הנחבא מאחור, האם ישנה דרך להחלמה מלאה או לכל הפחות חלקית. ואדם הסובל ממחלה דו קוטבית מודע שלתנודות מצב הרוח שלו בסיס ביולוגי בנוסף ע"פ מחקרים בנושא ניתן להניח שגם ישנו גורם תורשתי המאפיין את אותם החולים, לנוכח המפורט לעיל, סקירה של הספרות בבחינת תאומים זהים הניבה תוצאות של כ-57% שבהן לקו תאומים זהים בסכיזופרניה במקביל. מאידך בקרב תאומי אחווה עמד הנתון על 14%. לשון אחרת, ככל שיש בסיס גנטי לסכיזופרניה במשפחה שבה גדלים תאומים זהים כאשר אחד חולה קיים סיכוי של יותר מאחד מתוך שניים כי התאום השני נושא במחלה, לא זאת אף זאת, אצל תאומי אחווה האחוזון עומד על אחד מתוך שבעה אשר סביר להניח כי יפתח את המחלה בעתיד⁷.

לחץ דם גבוה כקוריוז למחלת נפש רדומה

כמפורט לעיל, הגורם הגנטי מהווה פקטור חשוב בכל הקשור להתפתחות המחלה. הואיל וכך המטופלים אשר סובלים מהפרעה אפקטיבית ו/או סכיזופרניה ו/או כל מחלת נפש אחרת לרבות מאופניים כבעלי פגיעות ביוגלית. דהיינו, כאשר אותו אדם יאלץ להתמודד עם מצב לחץ ככל הנראה יפתח התקף פסיכוטי ו/או מאניה או כל הפרעת נפש חבויה אחרת. בזכות התקדמות הטכנולוגיה בעיקר בתחום הדימות – כיום ניתן להבחין באזורים מסוימים במוח אשר פעילים יותר או לחלופין פחות

Rosenthal I (1970), Hesston(1966), kety1983⁶
Alda, (1977) ⁷